

КОЙ ЩЕ ПРОВЕРЯВА ПРОВЕРЯВАЩИТЕ

Бизнесът поиска гържавата да преразгледа почти изцяло новия проект на закон за независимия одит

Екип на „Икономист“

Промените в Закона за независимия одит изглеждат абстрактни за повечето хора и сякаш касаят не повече от 700 души, професионално ангажирани с този бизнес. В действителност обаче те имат потенциал да променят към по-добро финансовата отчетност на корпоративния сектор в България, но има риск тази възможност да се пропусне и дори ситуацията да се влоши.

След фалита на Корпоративна търговска банка (КТБ) стана ясно колко е важно одитът да бъде качествен, а органите, които регулират дейността на одиторите, да имат нужната професионална компетентност. Според представители на бранша и работодателските организации промените в Закона за независимия одит, които се намират между първо и второ четене в Народното събрание, не само не създават предпоставки за подобряване на практиките, но освен това предоставят директна допълнителна власт и намеса на държавата без видима ползност за бизнеса.

Основното искане на бизнеса е държавата да преразгледа основните пропуски, защото проектозаконът не просто въвежда изискванията на Европейската директива

и Регламент по задължителен одит, а поставя най-високите възможни изисквания измежду опциите, които тези документи дават. Дали обаче се гарантира, че новата рамка, в която одиторите ще оперират, наистина ще даде повече ползи за обществото? В проекта има важни области, където не са взети предвид балансираните решения на държави – членки на ЕС, които вече са изпълнили предписанията на дирек-

тивата. Не са отчетени и позициите на бизнеса в лицето на трите най-големи работодателски организации и на седемте камари, представители на чуждестранния бизнес в България, нито на професионалната организация на регистрираните одитори – Института на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС).

СВРЪХПРАВОМОЩИЯ

Проектозаконът предоставя свръхправомоощия на надзорната комисия (Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори – КПНРО) и свръхизисквания към самите одитори и тяхната дейност. Санкциите за неизпълнение са много тежки и крайни, като неограничена отговорност дори при липса на умисъл и „лишаване от права завинаги“. Успоредно с това се ограничават правата на самата ИДЕС спрямо нейните членове.

Предложен с мотива „Да не се повтори КТБ“, вносителите на законопроекта и неговите предписания не отговарят доколко ефикасни ще са новите мерки, кой ще ги упражнява и дали прилагашите закона имат достатъчна компетентност.

Основни въпроси, които според бизнеса трябва да бъдат преразгледани и да намерят ново решение, касаят КПНРО, която ще е надзорен орган на одиторите и при действието на новия закон.

Законът трябва да фокусира комисията изключително върху надзора и обхвата на проверките за качеството на задължителния одит на предприятия от обществен интерес (ПОИ), а

- Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори получава широк достъп до вътрешна информация на проверяваните
- Проектът спъва саморегулацията, като ограничава правата на ИДЕС спрямо неговите членове

не върху неограничен кръг стопански субекти. Именно при тези предприятия е реалният риск обществото да понесе вреди и неслучайно самият еврорегламент предвижда най-вече те да бъдат обект на този контрол. Обратното би означавало излишно изразходване на по-голям обществен ресурс. Ще бъде нарушен балансът „правомошния спрямо потребностите“ на обществото и бизнеса.

Освен това в комисията все още няма изграден достатъчен капацитет и пряка компетентност по задължителен финансов одит и изготвяне на финансови отчети. Така инспекторите на надзорната комисия, които не познават одиторската дейност отвътре и нямат практически опит и квалификация в нея, ще я проверяват и гарантират качеството ѝ. Така обаче не може да се каже, че е защитен общественият интерес.

Опитът с най-значимия до момента провал на одитната комисия – Корпоративна търговска банка, доказва, че надзорният орган трудно се справя дори само когато отговаря за качеството на одитите на предприятия от обществен интерес. Работата на одитора на банката е проверявана от комисията през 2013 г. и регулаторът е издал доклад с най-висока оценка, без констатации за пропуски по одита на банката и даже

без препоръки за качеството на този одит, точно преди КТБ да фалира.

При наложилата се разследваща проверка, но вече след фалита, за същия период самата КПНРО издава диаметрално противоположен доклад, който вече констатира съществени пропуски на същия този одит. Като краен резултат обаче не се стигна до съответстваща на резултатите от тази проверка санкция и наказание на одиторите независимо от множеството явни обстоятелства, посочени и в доклада на наетата от държавата „Аликс Партнерс“.

Аргумент за опасността да се повери твърде много власт в ръцете на комисията е, че тя дори не може да защити своите наказателни постановления пред съда, след като одиторът на КТБ КРМГ ги обжалва, а в публично достъпните решения съдията коментира и поставя под съмнение качеството и професионалното ниво на заключенията и аргументацията на нейните инспектори.

На този фон разпиляването и на без това ограничени капацитет на комисията остава без разумен аргумент.

Неясно остава и какви точно ще са специфичните отговорности на КПНРО в случаите на проблемни одити и одиторски практики, които са били обект на неин пряк контрол на качеството. Последното пък създава

предпоставки случаят КТБ да се повтори и в бъдеще.

Допълнително тревожно е и предложението за даване на широк достъп на надзорната комисия до вътрешна информация – не само на самите регистрирани одитори, но и одитни комитети, одитирани предприятия и други свързани с тях лица, и то по преценка на комисията за обем, вид и обхват на изискваната информация и срокове. Изцяло само по нейна преценка.

Такива правомошния са далеч несъотносими към обществените функции на комисията и крият множество рискове за нарушаване на бизнесинтереси и злоупотреба с фирмени тайни, след като са станали достояние на членовете на комисията. Факт е, че такива правомошния се предвиждат от европейския регламент, но тяхното вграждане в националното законодателство трябва да отчита спецификата на средата в България и да е в синхрон на останалото българско законодателство и практики в областта на търговската, данъчната и банковата тайна, за да не се постигнат повече негативни за бизнеса последици, отколкото очаквани ползи.

ЛИПСА НА КОМПЕТЕНТНОСТ

В контраст със свръхизискванията към одиторските фирми проектозаконът пренебрегва изискванията за

компетентност на инспекторите, които проверяват регистрираните одитори. Това е изключително важно изискване, което също е залегнало в европейския регламент, но се пренебрегва в проекта, както е било пренебрегвано и досега. В момента няма нито един инспектор с изискваната от регламента практика или квалификация в областта на задължителния одит, независимо че комисията съществува вече почти 9 години.

Най-разумно е да се въведе преходен период, в който инспекторите да положат изпити по финансов одит и международни финансово-счетоводни стандарти пред независима комисия. По аналогия на изискванията, които са били при одиторите на Сметната палата.

В проекта на закона се предвижда одитните комитети да са поднадзорни на комисията. Според бизнеса обаче докладването от тяхна страна пред КПНРО и възможностите тя да ги санкционира трябва да отпадне, защото такова изискване не е залегнало в европейските документи.

Допълнително бизнесът не е съгласен тя да има правомощия спрямо членовете на управляващите органи на ПОИ за предложения за санкционирането им, включително временното им отстраняване. Прекият и неограничен достъп до вътрешна информация на компании от страна на КПНРО я превръща в почти сърегулатор на БНБ и КФН. Огромните правомощия за санкциониране и по същество силно ограничаване на правомощията на ИДЕС спрямо собствените му членове, води до сериозна намеса в бизнеса и независимостта на самите одитори – нещо, което не се очаква и не е предвидено от европейската одит реформа.

КЪДЕ Е ИДЕС

Според представителите на бизнеса балансираното решение би било да се разпредели контрола върху качеството на задължителните одити между ИДЕС и Комисията за публичен надзор на регистрираните одитори, като надзорната комисия делегира на ИДЕС всички регулярни надзорни проверки и разследвания на одити на предприятия, които

ПРОМЯНА: КОМИСИЯ ЗА ПУБЛИЧЕН НАДЗОР НАД РЕГИСТРИРАНИТЕ ОДИТОРИ ПОЛУЧАВА СВЪРЪХПРАВОМОЩИЯ ВЪПРЕКИ ОЧЕВИДНИЯ ПРОВАЛ В СЛУЧАЯ С КТБ

не са от обществен интерес. Така под надзора на комисията ще се използва опитът и капацитетът (финансов и човешки) на института, каквато е обичайната практика и решение в другите страни членки и в същото време ще се спестят средства на държавата.

Съществен проблем, който трябва да намери решаване, е и ограничаването на правомощията на професионалната организация спрямо нейните членове и отпадането на възможността да провеждат разследвания спрямо тях и да се налагат санкции. Такава е обичайната практика във всеки тип организация, подобни са и изисква-

нията на Международната федерация на счетоводителите. За да може една организация на счетоводителите да претендира, че е професионална, не може да се допусне ИДЕС да има служебни членове и да се постави в пълна зависимост от комисията, като не може да разследва или санкционира свои членове, дори при явни и сериозни проблеми, както е било с КТБ и КПМГ, така и с някои други одиторски практики.

Друг сериозен проблем, или по-точно преувеличаване на полезността на предложеното решение, е ротацията на одиторите на предприятия от обществен интерес (ПОИ) и съвместните одити.

С предложените промени в закона се предвижда тази ротация да става на 7 години, а в почти всички страни от ЕС са възприели 10-годишен период. Характерна специфика за България е, че в страната ни все още доминира приемането на чуждестранен бизнес, а не международната експанзия на български предприятия. Ако това не се отчете в закона, има риск големи международни групи, чиито централи са в други държави и при които ротацията е на 10 години, да се наложи да ротираят по-често одитора си в България. **И**

Свърхконцентрация на власт в регулатор без капацитет е основното притеснение на бранша